

ПРОБЛЕМИ НА СИГУРНОСТТА И РЕФОРМА В СЕКТОРА ЗА СИГУРНОСТ

ГОДИНА 13
ФЕВРУАРИ 2017
СПЕЦИАЛНО ИЗДАНИЕ

ТОМАС ЯНГ

**ЗАЩО
РЕФОРМАТА
В ЕВРОПЕЙСКИТЕ
ПОСТКОМУНИСТИЧЕСКИ
ОТБРАНИТЕЛНИ ИНСТИТУЦИИ Е
ПОДЛОЖЕНА НА ИЗПИТАНИЕ?**

ЗА РОЛЯТА НА КОНЦЕПТУАЛНИЯ СЪЛЪСЪК

СОФИЯ

„ДЖОРДЖ МАРШАЛ – БЪЛГАРИЯ“

ISSN 1314-5754

ЗАЩО РЕФОРМАТА В ЕВРОПЕЙСКИТЕ ПОСТКОМУНИСТИЧЕСКИ ОТБРАНИТЕЛНИ ИНСТИТУЦИИ Е ПОДЛОЖЕНА НА ИЗПИТАНИЕ? ЗА РОЛЯТА НА КОНЦЕПТУАЛНИЯ СБЛЪСЪК.

Основната теза на това есе е, че усилията за реформиране на посткомунистическите отбранителни институции в съответствие със западните отбранителни и военни възгледи като цяло е неуспешен. Въпреки че има едно много добро общо разбиране за същността на западни концепции за отбраната и армията, това което липсва е оценката за тяхното ефективно приемане и използване. Тези отбранителни институции се анализират не само то гледната точка на влагането на пари в „кухи“ – изпразнени от съдържание структури, но и за тяхната неспособност да произвеждат „отбрана“ и видими „военни“ резултати в рамките на бюджетите за отбрана. За да се разбере защо това предизвикателство остава неразбрано е важно да се осъзнае противоположността в разбиранията за отбраната между западните демократични и комунистическите възгледи и е важно да се осъзнае, че те не могат да съществуват заедно в едно и също институционално пространство. Още повече очевидно е, че наследените понятия продължават активно да се използват използвани в европейските посткомунистически отбранителни институции. В резултат на това без системни усилия за разкриването и освобождаването от зависимостта на тези унаследени разбираня институциите ще продължат да съществуват, в най-добрия случай в състояние на концептуална непоследователност, а в най-лошия като зомбирани организации.

Изложените в статията гледни точки са отговорност на автора и по никакъв начин не отразяват политиката на Военноморското училище за следдипломна квалификация, командването на военноморските сили и департамента по отбраната на САЩ. Авторът изказва искрената си благодарност към господата Владимир Миленски, Бенс Хемет и Глен Гранд за техните изключително проницателни коментари, направени в началните проекти на това изложение.

Д-р Томас-Дюрел Янг,
Военноморско училище за
следдипломна квалификация,
Монтерей, САЩ

©Електронно издание на списание „Преглед на сигурността и реформа в сектора за сигурност“ на „Джордж Маршал – България“

ISSN 1314-5754

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	3
РАЗБИРАНЕ ЗА СЪЩНОСТТА НА КОНЦЕПТУАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ	6
ОТКРИВАНЕ НА КОНЦЕПТУАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ	10
Силно централизираното вземане на решения	10
Липсата на критично мислене	11
Алгоритмичен подход при решаване на проблеми	12
Изостанало отбранително планиране	13
Ограничителното тълкуване на гражданското право.	16
И така: за отсъствието на политическа рамка	16
Неясни институционални функции/отговорности	18
Неадекватно управление и развитие на въоръжените сили	19
„Способности“	20
Слаби цивилни кадри в областта на отбраната	21
Привидните сходства.	21
ЗАЩО ПРОДЪЛЖАВА ДА ИМА КОНЦЕПТУАЛНИ РАЗЛИЧИЯ	23
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	28

ВЪВЕДЕНИЕ

Независимо от дългогодишните значителни усилия на страни-членки от НАТО, и на самата НАТО, с помощта на западните отбранителни и военни концепции да се помогне за реформирането на посткомунистическите отбранителни институции, прегледът на всички доказателства за тези организации показва, че трансформацията е била неуспешна. За да бъдем честни, много от тези страни активно са подкрепяли и подкрепят провеждани от САЩ и НАТО операции в Ирак и Афганистан и са се развили в „нишите“ от способности, например в силите за специални операции (SOF). Все пак, това, което се разкрива при разглеждането на тези отбранителни институции не е липсата на разбиране за това, какво представляват основите на западните концепции за отбраната и армиите, а по-скоро, как тези концепции биха могли да се прилагат в и от съществуващите институции. Доказателство за това понятийно разминаване е неспособността на тези отбранителни институции да изграждат и поддържат жизнеспособни оперативни формирования. Например, сръбската армия има общо 13,250 личен състав, но е структурирана в приблизително 35 линейни батальона. Литовската армия от 3200 войници е организирана в 8 батальона. Молдовската армия от 3250 души е организирана в 5 бригади и 4 батальона. Обратно белгийската армия има личен състав от 11,950 души, организирани в приблизително 12 батальона или техни еквиваленти. Пилотите от българските от ВВС могат да летят между 30 и 40 часа годишно; докато преди конфликта с Русия, техните украински колеги летяха средно около 40 часа. Да се има предвид, че по НАТО стандартите следва да се осигурят 180 часа годишен налёт като минимум, за да се поддържат основни летателни умения.¹ Проблемът е, че се спекулира с оптималния размер на тези въоръжени сили, а е очевидно, че те просто не отговарят на основните западни разбирания за организацията на армиите и по този начин дълбоко подкопават способността им да поемат и най-елементарните операции на съвременното бойното поле.

Това, което следва да притеснява длъжностните лица и на запад, и на изток, е, че всичко това се случва, въпреки ангажираните значима помощ и ресурси, предоставени от „старите“ страни-членки на НАТО. Например, въпреки че босненският бюджет за отбрана през 2012 г. е бил приблизително 228 млн.щ.д., по оценка на Международния институт за стратегически изследвания, той има твърде малко принос за повишаване способностите за водене на бойни операции. Това е въпреки обстоятелството, че правителство на САЩ спонсорира със 100 млн.щ.д. по

---

¹ The International Institute for Strategic Studies, The Military Balance 2015, London, Routledge, February 2015, passim.

програмата „подготовка и оборудване“, изпълнена от частна фирма с около 200 пенсионирани американски военнослужещи.

В по-широк мащаб, ако разгледаме само едно от направленията (Title 22, International Military Education and Training, Emergency Draw Downs, and Foreign Military Finance Waived) на оказаната от САЩ „Помощ за сигурност“ на страните в региона за периода 1991 - 2013 финансова година, общата сума е приблизително 2.5 млрд.щ.д.² Тези безусловно представителни данни рисуват картината те само и не толкова на недостатъчно финансирани и кухи структури, но на неспособността на отбранителните институции, да вземат отбраната в свои ръце да я вкарат в рамките на предоставените им бюджети така, че тя да може да работи ефективно. Явно е налице непълно разбиране в много от тези посткомунистически отбранителни институции на необходимостта в националната отбрана да се постигнат свързани способности, съответстващи на Западните концепции за управление. Вместо това, в дебатите да продължава да доминира емоционалното и атавистичното мислене за това, как тези министерства на отбраната и въоръжените сили трябва да бъдат управлявани и използвани.

Въпросът, който искам да поставя е - защо реформата на тези отбранителни институции е била такъв проблем? Прочитът на официални документи и литературата, свързана с европейските посткомунистически отбранителни институции, води до заключението, че основната пречка до голяма степен е концептуалната. Тезата на статията е, че и в западните, и в източните, столици по темата има съществена празнина като и на двете места систематично е пренебрегвана оценката за противоположната същност на западните демократични и авторитарните комунистически концепции за отбраната и за армията.

Без всякакво съмнение, почти пълното игнориране от официалните лица и на Запад, и на Изток на факта, че пренасянето на концепции и противоположната им същност, водят до невъзможност да съжителстват в рамките на една институция.

И все пак, защо се случи това? В офицерският корпус Централна и Източна Европа на посткомунистическите въоръжените сили в голямата си част не бе освободен, като на мнозина бе позволено да останат на постовете си и да се развиват като старши командири. Военните системи за обучение и управление на човешките ресурси са едва отскоро обект на нарастващ граждански контрол. Затова не е изненадващо, че старото мислене и работно поведение си остава норма, а не изключение. Липсата на концептуална нехомогенност е налице дори в страни, отбелязали приемане на някои западни концепции и предприели мащабно участие

---

² United States, Defense Security Cooperation Agency, Foreign Military Sales, Foreign Military Construction Sales and Other Security Cooperation Historical Facts, Washington, DC, 30 September 2013.

с военни формирования в мисии зад граница (напр, Полша³ и Словения⁴), като при тях наследените концепции, допусканията и дори базисната им институционална логика, възпират приемането на западните норми за отбрана и армия.

Тази статия разглежда два основни проблема. Първият – авторът защитава тезата, че западните демократични и комунистическите разбирания за отбраната и армията са противоположни. Целта на тази част от изложението е да не остави в читателя никакво съмнение за невъзможността тези разбирания да съжителстват хармонично в рамките на една институция. Второ – да се представят доказателства в подкрепа на основната теза на статията, че унаследените концепции са все още жизнеспособни в европейските посткомунистически отбранителни институции.

По този начин да се достигне до заключението, че липсата на системни усилия за разкриване и поставяне под въпрос легитимността на съществуването на унаследените концепции (и съпътстващите ги допускания и институционална логика), отбранителните институции в посткомунистическите страни ще продължат да съществуват в най-добрия случай в състояние на концептуална нехомогенност, а в най-лошия – като зомбиподобни организации – живи, но със сигурност без всякакви признаци на живот.

Задължително уточнение. Макар и в общи линии неизменни във времето, комунистическите отбранителни концепции, се проявяват чрез своите наследници в отбранителните институции по различен начин. Обемът на статията не позволява организирано в казуси разнищване на тези различия, поради което концепциите са разгледани обобщено, с представянето и обясняването на изключенията от общото. Детайлният анализ на уникалната същност на трите типа комунистическа организация на отбраната, с многобройни примери от практиката, се съдържат в ръкопис, който предстои да бъде издаден скоро⁵. Второ, няма общоприето разбиране за това, какво представляват „западните“ концепции за отбрана. Дори в нещо, толкова основно, колкото е децентрализираният подход за вземане на тактически решения; дори в англосаксонските въоръжени сили, има малки разлики

---

³ Poland, White Book on National Security of the Republic of Poland (Warsaw: The National Security Bureau, 2013), 49. В един източник е изчислено, че от 1989 до 2009 г., повече от 67 000 войници и цивилни са служили извън страната в операции на ООН, НАТО, ОССЕ и ЕС.. Цитат от Marek Pietras, 'Poland's Participation in NATO Operations', in NATO's European Allies: Military Capability and Political Will, eds. Janne Haaland Matlary and Magnus Petersson (New York: Palgrave Macmillan, 2013), 210.

⁴ Остерман цитира, че от 1997 г. до 2014 г., повече от 4700 души са служили в операции зад граница, някои от които са били поискани, в т. ч. Ирак и Афганистан. За сравнение, личният състав на словенските Въоръжените сили през октомври 2014 г. е бил 7214. Вж. Andrej Osterman, 'Republic of Slovenia in NATO: Slovenian Armed Forces Ten Years Later', Contemporary Military Challenges 16, no. 3 (October 2014): 49-51

⁵ Thomas-Durell Young, Anatomy of Post-communist European Defense Institutions: Mirage of Military Modernity, London: Bloomsbury Academic, forthcoming.

и нюанси.⁶ Засилващо се сходство може да се намери в нарастващия обем от доктринални документи на НАТО, например, в оперативното планиране⁷, но тези публикации са ориентирани изключително към улесняване на тактическото и оперативното планиране и изпълнение. Някои общи показателни сходства в концепциите ще бъдат разгледани в две последователни таблици, с допълнителен принос – съпоставянето им с техните комунистически концептуални аналози.

РАЗБИРАНЕ ЗА СЪЩНОСТТА НА КОНЦЕПТУАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ

Фундаменталната разлика между западните въоръжени сили и техните комунистически аналози е в това, че концептуално първите следва да действат като „мислещи“ организации на тактическо ниво и да бъдат в състояние изпълняват множество различни мисии. За сравнение, комунистическите модели и повечето от наследилите ги въоръжени сили; въпреки че са високо (макар и силно специализирано обучени), бяха проектирани така, че да не са в състояние да допуснат свобода на мисълта и критичната за тактическото ниво свобода на действие. Нещо повече, в мирно време много често те бяха кадрово „орязвани“, за да не се усъвършенстват и или развиват. Таблица 1 предлага обобщено представяне на някои от основните разлики на това как западните култури и наследените от комунистическите продължават да заставят хората да действат в рамките на институционалните норми. Нормите ще бъдат допълнително дефинирани и обсъдени, но на този ранен етап те служат като база за очертаване рамките на много от проблеми, които допринасят за появата на „концептуалното раздвоение“. В този контекст, няма да е преувеличено да се отбележи, че тези два нормативирани модела са несъмнено противоположни. Докато от западните офицери и войници се очаква да са „мислещи“ агенти при изпълнението на националната политика, техните колеги продължават да бъдат измъчвани от комунистическите социални и организационни норми, които остават несъвместими с основните либерални и демократични ценности. Причините за продължаващото поддържане на тези дълбоко вкоренени ценности и това поведение, според западните възгледи – перверзни, могат да имат множество обяснения.

---

⁶ За подходът в армията на САЩ о MDMP see, FM-5, The Operations Process, March 2010, annex B (MDMP) and C (Troop Leading Procedures). The Canadian Armed Forces' process is found in Canada, Canadian Forces Joint Publication 5.0, The Canadian Forces Operational Planning Process, April 2008, see Chapters 4 and 5. A description of the approach of the British Army can be found in, J.E. Passmore, RE, "Decision making in the military," The British Army Review, No. 126, Winter 2001- 2002, pp. 43-49.

⁷ Supreme Headquarters Allied Powers Europe, "Comprehensive Operations Planning Directive," 10 September 2010. NATO UNCLASSIFIED, Releasable to Pfp/EU.

Таблица 1: Различията във военната концепция

Западни концепции	Унаследени концепции
прагматичност децентрализирано изпълнение командирите са овластени акцент върху резултата слаб социален контекст обслужва войските малко властово разстояние нисък праг на несигурност; лъжата е неприемлива; провалът е ценна възможност да се поучим.	теоретизиране централизирано изпълнение командирите са просто изпълнители акцент върху действието висок социален контекст войниците са без значение голямо властово разстояние висок праг на несигурност; лъжата не е грях; провалът не е вариант, а срам и позор.

Таблицата ясно сочи противоположната същност на концептуалното разделение между западните и унаследените посткомунистически отбранителни институции. Разликите са най-отчетливи при сравняване на концепцията за управление, видно от таблица 2⁸. В западната практика, командирите очакват от своите подчинени да прилагат критично мислене и собствена инициатива при решаването на тактически проблеми, докато в комунистическите въоръжени сили се очаква командирите само да изпълняват заповедите и, по правило, никога да не поемат инициативата⁹. Трябва да е ясно, че на концептуално ниво, унаследените от комунизма въоръжени сили, не могат да бъдат много по-различни от западните им партньори. Проявите на наследеното командно управление във всички посткомунистически отбранителни институции са видни без проблем. Съвременните прояви на командно-административен подход може лесно да бъдат проследени при всички унаследени отбранителни институции.

⁸ Задължен съм на моя приятел и колега, генерал-майор (о.р.) Уолтър Холмс от канадската армия, че ми позволи да използвам тази таблица, която той развива и многократно използва за да се обяснява това важно разграничение в унаследените посткомунистически отбранителни институции. Заб. генерал-майор (о.р.) Уолтър Холмс е последният командващ на Съюзното командване на мобилните сухопътни сили на НАТО в Европа (1999 – 2002 г.)

⁹ Вижте как Югославската народна армия (ЮНА) дефинира командването и управлението в *Savezni Sekretarijatzu Narodnu Odbranu, Rukovodenje i Komandovanje, IVU-24, Belgrad, Vojnoizdavački Zavod, 1983, pp. 29-37.*

Таблица 2: Разбиранията на Западната и унаследената комунистическа концепция за управление.

Насочено към мисията управление	Срещу	Директивно управление
непредсказуема	<i>Разбиране, че войната е:</i>	предсказуема
неструктурираност/ непредсказуемост	<i>допуска:</i>	ред/ уточненост
децентрализация	<i>Ориентираност към:</i>	централизация
неформалност		формализация
гъвкави субординационни връзки		строги субординационни връзки
самодисциплина		наложена дисциплина
инициатива		подчинение
сътрудничество		изпълнителност
способност на всички нива		способност само на горните нива
динамичност		застой
Имплицитна Вертикална/хоризонтална		<i>Типове комуникативност:</i>
Интерактивна и мрежова	Реактивна и линейна	
Органичност и Ad hoc	<i>Организационният модел насърчава:</i>	Йерархичност и бюрократичност
Делегиращ	<i>Стил на ръководство:</i>	отнемане на правомощия и директност
Военно изкуство	<i>Относителност към:</i>	Военна наука ¹⁰

Във връзка с посоченото, в таблица 3 е представено обобщение на концептуалните подходи на трите унаследени отбранителни институции – обект на анализа, и общо за страните от НАТО, актуални към 1989 г. Акцентите в нея са три: **Първо**, недвусмислено открояване на различията между трите типа комунистически отбранителни институции, които следва да посочат тяхната специфика. Това е с цел да се демонстрира, че въпреки споделените много институционални патологии, различният им произход, определя разлики в последващите им прояви. **Второ**, за да се подсказе на ангажираните със сътрудничество с тях и с въоръжените им сили западни служители, че е необходимо временно да спрат работата, насочена към интегриране в обединените въоръжени сили, по-конкретно за постигане на оперативна съвместимост с държавите-членки на НАТО. **Трето**, предизвикателството за извършване на по-тясна оперативна

¹⁰ Въпреки че терминът Военно изкуство често се използва, то неговото прилагане е много условно.

съвместимост в своята най-първична форма е недвусмислено концептуално, което го предопределя като основна пречка за постигане на оперативна съвместимост със западните въоръжени сили. Поради концептуалната си същност, той няма да бъде решен чрез прилагане на чисто технически подход, смяна на оборудването или чрез учения. Това бе признато преди няколко години от Дейвид Гленц:

„Самото понятие оперативна съвместимост има множество аспекти и все още е нееднозначно дефинирано. Въпреки това, като минимум, то включва: способността на националните сили да действат ефективно със силите на НАТО; личният състав да е в състояние да поеме възложените от НАТО задачи; и най-важното, но недооценявано - да се разбират и прилагат западните военни концепции¹¹“.

Таблица 3: Отбранителните институции на НАТО и на комунистическите страни към 1989 г.

	Съветски съюз	Варшавски договор	Югославия	Страни-членки на НАТО
Отбранителна институция	Доминиращ Генерален щаб	Доминиращ Съветски Генерален щаб	Налични, но силно/изключително милитаризирани	Устойчиви гражданско-военни организации
Политическа рамка	Слаба	Слаба	Налична	Високо развита
Управление на национално ниво	Твърдо	Не е налично/изостанало и управлявано от Москва	Смесица от централизирано (федерацията) с децентрализирано (републиките)	Устойчива и в значителна степен регламентирано.
Процес на вземане на военни решения	Липсва	Липсва	Съществува на базисно ниво	Високо развит и използван
Концепция за операцията	Масова	Масова	Териториална	Базисни отбранителни планове/за разполагане (за избрани страни)
Логистика	Предварително предоставена	Предварително предоставена	Предварително предоставена с елементи на искания от командирите	Основана на исканията на командирите на части.
Професионализъм	Слаб	Варира от слаб до съществуващ, макар и компрометиран	Съществуващ но компрометиран	Високоразвит

¹¹ David M. Glantz, “Military Training and Education Challenges in Poland, the Czech Republic, and Hungary,” Journal of Slavic Military Studies, Volume 11, No. 3, 1998, p. 27. Курсивът е добавен.

ОТКРИВАНЕ НА КОНЦЕПТУАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ

Универсалната пагубна същност на комунизма произведе принципни особености, които спъват възприемането и приемането на западните отбранителни и военни норми. Проблемът е различен по страни и по интензитет. Предвид това, представянето им в този раздел цели да подкрепи контекстуалното разбиране, което осигурява базата за критична оценка на западния подход при предоставянето на помощта за реформи и по-специално на политическите допускания, на които се основаваха програмите за подпомагане.

Ще докажем, че „вододелът” между западните възгледи и институционалните, концептуални и културни реалности в Централна и Източна Европа е доста широко и дълбоко и започва от началните, основополагащи принципи.

Силно централизираното вземане на решения

Ако може да се говори за някаква наследена от комунизма концепция, която продължава да битува в тези отбранителни институции, то това е инвалидизиращата централизация при вземането на всички решения. Това е устойчиво наследство от комунистическите възгледи за строителството на въоръжените сили, базирани, наред с всичко останало, на сляпото изпълнение на заповедите. Тези възгледи са подходящи за една тоталитарна диктатура, но нямат място в западните демокрации. В практиката, резултатът от това е инстинктивната реакция, че всяко решение, дори и за дреболии, трябва да бъде спуснато отгоре надолу, особено в Министерството на отбраната. Така например, в българското отбранително ведомство, всички фактури и дори документите за пътувания, трябва да бъдат одобрявани на нивото заместник-министър. С желязна верига, чието начало е в комунистическите времена, специфичната власт, инвестирана в политическото ръководство и военното командване, по правило не е законово или подзаконово регламентирана, а по подразбиране са приравнени към необузданата сила на субординацията. Дори в по-реформирани отбранителни институции, унаследената от комунизма централизация продължава да се проявява. Например, полският началник на отбраната се нарича „Първият войн на Полската Република“ (Pierwszy Zolnierz RP). Критично важно приложение (или по-скоро причина) на продължаващото използване на тази концепция е, че вземането на решения, свързани с финансирането, е всеобхватно централизирано в министерствата на отбраната.

В резултат на това „осигуряващите способности”, например началници на служби, не разполагат с бюджет, нито пък имат правомощия за определяне на числеността на необходимия им личен състав, и се радват на проявите и на малко разбиране и подкрепа от страна на Министерството на отбраната, дори ако е от

страна на пенсионирани офицери, останали да служат като цивилни. Дори и в една реформирана Словения, Началникът на отбраната контролира не повече от 5% от собствения му бюджет, а средносрочната отбранителна програма е толкова рестриктивна, че да ограничи възможността на батальонните командири да управляват финансите на частите си, за целите на определените им мисии и задачи.¹² Осакатяваща централизация може да се намери почти навсякъде в практиката на генералните щабове, които изземват правомощия от тактическото ниво, например подготовката, която се извършва за сметка на предоставените от министерството на отбраната поддръжка и осигуряване за изпълнение на определените на национално ниво политики и приоритети.

Липсата на критично мислене

Следствие от концепцията за централизирано вземане на решенията е възгледът, че силата и военният успех произтичат *единствено* от твърдостта и сляпата дисциплина. Той трябва да бъде дискредитиран и изпратен в небитието. Критичното мислене като съществен елемент на професионалните задължения е разрешено само на най-високопоставените ръководители. Продължават да са валидни направените от Дейвид Гранц през 1998 г. наблюдения: „В действителност, като допълнение към всичко завещано на военните от комунистическото управление, *най трудно преодолимият проблем в армията ще се окаже дълбочината на проникването, упоритостта и постоянството на нематериалният характер на духовното наследство на съветската власт*“¹³. И все пак, ако някой стане командир на вид въоръжена сила и никога дотогава в професионалната му кариера не му е било позволено да мисли, малко вероятно е да успее да го прояви на този късен етап от професионалния му живот. Понеже критичното мислене е всичко, но не се преподава в повечето от „цивилизираните“, професионални военно-образователни институции (където „ученето“ чрез пасивно наизустяване остава правило)¹⁴, не е чудно, че в дейността на повечето служещи от тези страни са твърде неразвити и липсват такива основни ключови характеристики

---

¹² Вж. Branimir Furlan, “Civilian Control and Military Effectiveness: Slovenia,” *Armed Forces and Society*, Volume 39, No. 3, 2012, p. 442.

¹³ Glantz, “Military Training and Education Challenges,” p. 4. Курсивът е от оригинала.

¹⁴ Например, само 5% от обучаващите се студенти в полския военно-технически университет са военни. Правителствените служители са признали, че полската военно-образователна институция отговаря на гражданските потребности, а обучаващите се за въоръжените сили се оказали ненужни в тежест на отбранителния бюджет и са били пречка за постигане на по-дълбока професионализация. Вж. Poland, *White Book on National Security*, p. 48. За щастие в последни изказвания най-накрая поляците признават колко бавно военно-образователните институции се реформират и се предвижда рационализиране и усъвършенстване на този несвойствен за отбранителната институция сектор. Вж. Beata Gorka-Winter, “Poland,” in *Security Sector Reform in Countries of Visegrad and Southern Caucasus: Challenges and Opportunities*, ed. by Marian Majer, Bratislava, Centre for European and North Atlantic Affairs (CENAA), 2013, pp. 95-96.

като: способност за дефиниране на проблема, обективност, обмен на информация и анализ, както и разработването на практически приложими насоки на действие. С някои изключения, тези слабости може да се открият на всички нива в тези унаследени отбранителни институции. Влудяващо (до ненормалност) е това, че много служещи от Централна и Източна Европа са били обучени и образовани в западни професионални военно-образователни институции и още по-важно, че повечето от тях са били участници в международни операции (напр. операции в Ирак, Афганистан, и в операции на ООН по поддържане на мира). По време на операции и международни учения, тези хора показват забележително владение на способността да се включат с критичен анализ на оперативната обстановка. Въпреки това, след като се завърнат в своята национална среда, те кротко опаковат уменията си, за да спазят за пореден път процедурите на унаследеното концептуално мислене. Например, въпреки рекордно дългия път за внедряване в полските въоръжени сили, представителни социологически проучвания са установили, че военнослужещите не се чувстват напълно като част от процеса на вземане на решения, или в румънските въоръжени сили – да се допусне делегиране на правомощия и да се подобри обменът на информация¹⁵.

Алгоритмичен подход при решаване на проблеми

Допълнително следствие от системното препятстване на критичното мислене е преднамереното използване на алгоритмичен подход при решаване на всички проблеми. Същността му се заключава в поддържане на идеята, че при планирането и управлението на отбраната има едно единствено, „научно обосновано” (изразено математически), решение на всички проблеми.¹⁶ Този погрешен възглед се корени в унаследената норма, че никога не трябва да се има доверие на длъжностните лица (освен ако не са висши партийни функционери) при вземането на решения. Той е ярко и кърваво демонстриран от съветската Червена армия през Втората световна война, когато оперативния анализ при планирането се състои от безалтернативното използване на един единствен стриктен корелационен алгоритъм, водещ до съответно единствено, научно предопределено, решение на

---

¹⁵ Вж. Maria Wagrowska, ‘The Polish Soldier between National Traditions and International Projection’, in *Democratic Civil-Military Relations: Soldiering in 21st Century Europe*, New York: Routledge, 2012, 196-197; and, Charles M. Perry and Dimitris Keridis, *Defense Reform, Modernization, and Military Cooperation in Southeastern Europe*, Herndon, VA: Brassey’s Inc., 2004, p. 110

¹⁶ Макар и написани в контекста на руските въоръжени сили, никой по-добре не е идентифицирал тези спъващи характеристики на комунизма, както Christopher C. Locksley, “Concept, Algorithm, Indecision: Why Military Reform has Failed in Russia since 1992,” *Journal of Slavic Military Studies*, Volume 14, No. 1, 2001, p. 21.

всяко оперативно действие.¹⁷ След Студената война, този унаследен подход за оперативно планиране на въоръжените сили дори е издигнат до ранга на основна концепция за планиране на отбраната на национално ниво в много страни, например Украйна.¹⁸ Той е тясно свързан и подхранва друга унаследена норма – размиване на отговорността и бягство от професионална отговорност и отчетност на собствените действия. Съветската идеология се основаваше на презумпцията, че решенията са научно-обосновани и следователно са перфектни. От това следва, че като научно разработен, алгоритмът е безупречен и следователно всяко „отклонение“ на някое физическо лице може да доведе до обвинения, че то не разбира (или не е приложило в цялостност) алгоритъма, „научния подход“, или комунистическата идеология.

Изостанало отбранително планиране

Най-общо погледнато, западното отбранителното планиране се основава на разбирането, че ако е добре подготвено, рамковите въпроси могат да се решават само с помощта на човешкия фактор, т.е. с използването на обективни данни, рационални аргументи, гражданско-военно сътрудничество и формиране на консенсус, на чиято основа се разработва наборът възможни решения. Прямата последица от продължаващото използване на унаследените от комунизма концепции е, че (макар и с различна интензивност) всички тези институции са просто неспособни за последователно осъществяване на елементарно отбранително планиране. Въпреки началните, основани на добра информация оптимистични оценки, че част от унаследените отбранителни институции са способни да осъществяват ефективно отбранително планиране (например Словакия)¹⁹, последващото изпълнение показва, че провеждането на ефективно планиране (водещо до порока - финансово нереализуеми планове) в най-добрия случай си остава фикция. Доказателство: всички тези министерства на отбраната имат дирекции „Планиране на отбраната“, и всички те изготвят проекти на „планове за отбраната“. Въпреки това е трудно да се определи дали в някой от тези планове систематично се отразяват финансовите промени, разпределението на личния състав, или се оптимизират структурите, както и какви са постигнатите положителни резултати за похарчените, през всичките тези години на преход, пари?

---

¹⁷ Christopher Donnelly, *Red Banner: The Soviet Military System in Peace and War*, Coulsdon, Surrey, Jane's Information Group, 1988, pp. 135-137.

¹⁸ Вж. за пример, V. Korendovych, "The Second Defence Review in Ukraine: Preliminary Results and Challenges," *Defense Bulletin*, No. 2/2010, Kyiv, Defense and Security Policy Centre, p. 10.

¹⁹ Вж. за пример, Thomas S. Szayna, "Slovak Civil-Military Relations: A Balance Sheet after Nine Years of Independence," in *Civil-Military Relations in Post-Cold War Europe*, ed. by Graeme P. Herd, Camberley, Conflict Studies Research Centre, 2001, p. 46

Два са показателните примери за системен провал на планирането в тези посткомунистически отбранителни институции. Първият: Министерството на отбраната на Словашката република публично призна през 2013 г., че структурата на личния състав във въоръжените сили е изключително небалансирана, 70% от наземното оборудване е с изтекъл експлоатационен ресурс и може да бъдат постигнати само 54% от стандартите за оперативна съвместимост на НАТО. Министърът стигна до признанието, че това бедствено състояние на нещата поставя в сериозно съмнение способността на въоръжените сили да защитят страната, да не говорим за изпълнението на нейните международни ангажименти²⁰. Вторият пример: Естонската Сметна палата анализира в критична светлина Националния план за развитие на отбраната 2013 – 2022,²¹ разработен от Министерството на отбраната. Макар и твърде дълъг, списъкът с основните негативни констатации от доклада трябва да бъде цитиран изцяло, защото разкрива изостаналостта на планирането и бюджетирането, а това трябва да е основата за преоценка на виждането на някои западни представители, че управлението на отбранителната институция на Естония е доста добро:

- „отсъствие на системност в изпълнение на задълженията по преследване на целта - постигане на желаните отбранителни капацитети;

- „липса на реалистични дългосрочни цели, съгласувани приоритети или одобрени дългосрочни планове за обществени поръчки при планиране на снабдяването с материални ресурси.

- „За дълъг период от време Министърът на отбраната и командирът на силите за отбрана не са имали актуална представа за състоянието на военновременните формирования;

- „силите за отбрана не са наясно с размера на гражданските ресурси, на които могат да разчитат“²².

В по-широк смисъл, тези доклади трябва да отворят очите, особено в столиците на старите страни-членки на НАТО, за дълбочината на проблема, който се простира далеч отвъд цитираните две страни.

Прекалено често западните представители виждат това, което разпознават като сравними организационни структури и документи и просто приемат, че поради това дейностите и резултатите са сравними със западните аналози²³. С наистина

---

²⁰ See Slovakia, *The White Paper on Defence of the Slovak Republic*, Bratislava, Ministry of Defense, 2013, pp. 16-17; 18, 39

²¹ Estonia, Ministry of Defense, *National Defence Development Plan, 2013-2022*, Tallinn. n.d.

²² Estonia, National Audit Office, *Effectiveness of formation, maintenance and replenishment of resources required for increasing military capability and mobilisation of Defence Forces from 2009-2012* (summary of report), Tallinn, 30 May 2013.

²³ Твърдението, че през 1998 г. в българското Министерство на отбраната е създадена и функционира дирекция „Планиране на отбраната“, е пример за липсата на разбиране и оценяване на предизвикателство пред унаследената институция, за да се възползват и ефективно

бясна скорост планиращите дирекции бълват „планове“, но те са почти винаги с липсващи приоритети или разходите по тях са финансово недефинирани, да не говорим за адекватно информационна обезпеченост на анализа на оперативното планиране (дори и в напреднала Словения)²⁴. По същество това са по-скоро елементарни намерения, но не и планове. Като отражение на приемствеността и гражданските правните системи, на ръководителите на наследените структури в отбраната определят плановете като договори (с Парламента, като последният е длъжен да осигури парите, както е посочено в плана). Институционалната приемственост, свързана с необходимостта от гъвкавост, която да дава възможност за актуализация на основни елементи от плановете с оглед на очакваните промени в политиките и финансовите реалности, е слаба. По същия начин плановете се разглеждат като неизменни след приемането им, поради което те много често стават свято пазени от закона, като напр. украинският Петгодишен план за развитие на въоръжените сили.²⁵ Накратко, отбранителните планове приличат на одухотворен вариант на внедрените от Съветите и неподлежащи на промяна оперативни планове, който често се превръща в не-, или неточно-остойностени планове за развитие. В този си вид това, жизнеспособно над 25 години след края на Студената война, злокачествено наследство явно показва повсеместната институционална неспособност за осъществяване на критично важната задача на национално ниво. Разбира се, от гледна точка на западната нормативна логика, сред първите принципни цели на планирането на отбраната е да я „напасне“ в рамките на наличния и на предвиждания бюджет. Тази линия на аргументация противоречи на твърденията, които почти винаги се чуват в унаследените отбранителни институции, че реформата може да се осъществи само с допълнително финансиране. Данните показват, че произвежданите в целия регион нереализирани национални отбранителни планове трябва да бъдат оценени, като едно от най-сериозните предизвикателства пред тези институции и е сериозен провал на западната консултантска помощ. Нещо повече, не бива да ни изненадва това, че много западни ръководители са заблудени и не са наясно относно този фундаментален недостатък.

контролира бюджета за отбрана в съответствие с политиката. Вж. Piotr Dutkiewicz and Plamen Pantev, “Postcommunist Civil-Military Relations in Bulgaria,” in *The Evolution of Civil-Military Relations in East-Central Europe and the Former Soviet Union*, ed. by Natalie Mychajlyszyn and Harald von Riekhoff, Westport, Conn., Praeger, 2004, pp. 148-149.

²⁴ Slovenia, *Defence Sector Strategic Review 2009 (DSSR): Summary of Key DSSR 2009 Conclusions*, No. 800-1/2009-189, Ljubljana, Ministry of Defence, 14 October 2009, p. 42.

²⁵ Трябва да отбележим, че държавната програма за развитие на въоръжените сили до 2005 г. не е била дори координирана с Министерството на финансите, да не говорим нейното остойностяване. James Sherr, “Civil-Democratic Control of Ukraine’s Armed Forces: To what End? By What Means?” in *Army and State in Postcommunist Europe*, ed. by David Betz and John Löwenhardt, London, Frank Cass, 2001p. 72.

Ограничителното тълкувание на гражданското право.

Посткомунистическото гражданско право е имало силно негативно влияние върху способността, а може би – и върху желанието, на длъжностните лица да се натоварят с критично мислене. Действия се предприемат само, ако са изрично разпоредени от закона. От това следва, че всички дейности и органи са стриктно дефинирани и делегирането на власт е силно ограничено. Този подход води само до по-нататъшна централизация при вземането на решенията, което създава среда, забраняваща всяка дейност, освен разрешената от закона. Не е изненадващо, че това е твърде удобно извинение за мнозина да не рискуват, какво остава да оценяват рисковете като окажат натиск за промяна. В крайна сметка, поради неспособността на министерствата на отбраната да заемат активна и динамична позиция при тълкуването на основните положения на политиката в контекста на Конституцията и законите за отбрана, води до това, че вместо да бъдат интерпретирани в политически меморандуми и правилници, потребностите на отбранителната политика се изразяват чрез законодателни норми. Така тя се свежда до правен акт, което има пагубен, възпрепятстващ улесняването на процеса за промяна, ефект. Още по-лошо, ако се приеме, че политиката трябва да бъде изразявана чрез детайлизирано законодателство, дори толкова основно нещо като отбранителното планиране, може да сведе до самостоятелна част от законодателството (в обем от 20 и повече страници), изготвена по много рестриктивен начин от експерт, незапознат с отбранителното планиране (напр. Грузия и Румъния)²⁶. Накратко, слагането на знак за равенство между право и политика, е голяма пречка пред правителствата и министрите на отбраната в целия регион при вземане на решения за концептуално основополагащи реформи.

И така: за отсъствието на политическа рамка

Под действието на посочените фактори, политическите рамки, дори ако ги има, са обезценени. Както Едмондс, Коти и Форстер твърдят през 2006 г., сред най-значимите предизвикателства при реформирането на отбранителните институции в страните от Централна и Източна Европа е „ясно очертаният проблем за установяване на ефективен контрол върху отбранителната политика“²⁷. На практика, институционалното и индивидуално мислене остават блокирани чрез

---

²⁶ Вижте дискусията относно слабостите на грузинския закон за планиране на отбраната, No. 4130, 28 April 2006 в Teona Akubardia, “Overview of the Legislation Facilitating the Civil Democratic Oversight of Armed Forces in Georgia,” в Tamara Pataraiia, ed., *Democratic Control over the Georgian Armed Forces since the August 2008 War*, Geneva, Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, 2010, pp. 26-27; и румънския закон за отбранително планиране, No. 473 от 4 ноември 2004, който отменя правителствено постановление No.52/1998 относно националното отбранително планиране, *Monitorul Oficial*. Bucharest, No.525, 25 October 2000.

²⁷ Timothy Edmunds, Andrew Cottey and Anthony Forster, “Introduction,” in *Civil-Military Relations in Post-Communist Europe: Reviewing the Transition*, London, Rutledge, 2006, pp. 5-6.

дефинирането на „политиката“ като нещо външно, или като политическа партизанщина (т.е., Политика), или просто да се предоставя от „военни“ ръководители (чрез „Докрина“, вж. по-долу)²⁸. Вследствие от това, действащите направления и приоритети на политиката остават функция на лични взаимоотношения и на базиран на лична власт процес, вместо на специално определените органи, балансирани чрез индивидуалната отговорност. Това често се вижда в публикувани „политически“ документи, напълно игнорирани от бюрокрацията, тъй като рядко са обвързани с финансова обосновка. В действителност, не е необичайно, че тези документи са толкова общи или безнадеждно остарели, че са безполезни за планиращите органи²⁹, което е очевидно признание за изостаналостта на политическите рамки (изисквания), изолирани от ресурсния компонент при вземането на решения. Неспособността на Министерствата на отбраната да обнародват политики, които директно да въздействат върху всяка функция на организацията, камо ли да гарантират, че техните политики и приоритети се изпълняват, е просто непълна функционалност по западните разбирания за управление на отбраната. А без такава способност, унаследените практики и дори основни военни дейности продължават да действат безпрепятствено. При липсата на утвърдени от министрите насоки за планиране при извънредни ситуации, не трябва да буди изненада, че тези въоръжени сили продължават да са насочени към и да се обучават в съответствие с унаследените концепции, допускания и стандарти. Така например, Министерството на отбраната на Словения все още предстои да приеме в своите документи за планиране приоритизация на заплахите.³⁰

Вместо политика може да се намери, по пътя на „научното“ разработване на военна доктрина, не само изтънчени намеци, а пълен комплект от версии, чрез които се утвърждава правото на съществуване на комунистическата практика във въоръжените сили. Вместо политика, може да се открие както пълен набор от версии, така и не съвсем завоалирани препратки към комунистическата практика, която базира целия концептуален мотив за съществуването на въоръжените сили на „научно разработена“ Военна доктрина. Тази номенклатура е довела до безгранично объркване западните ръководители и анализатори, тъй като тези унаследени основополагащи концептуални документи, сами по себе, си нямат

---

²⁸ Reka Szemerkenyi, “Central European Civil-Military Reforms at Risk,” *Adelphi Paper 306*, London, The International Institute for Strategic Studies, 1996, p. 17.

²⁹ Най актуален пример за планиращ документ, който по същество по никакъв смислен и практически начин не е свързан с отбранителния бюджет се вижда в „Програма за развитие на отбранителните способности на въоръжените сили на Република България 2020“. Решение на Народното събрание Обн., ДВ, бр. 93 от 1.12.2015 г.

³⁰ See Viktor Potocnik, “Slovenian Armed Forces Size and Character,” *Contemporary Military Challenges* Volume 17, No. 4, December 2015, pp. 32.

нищо общо със западните концептуални възгледи. Тези доктрини са били разработвани на базата на най-стриктно спазване на „научните“ стандарти за изготвяне на документ, който да „покрива“ всички аспекти на военното дело. Военна доктрина закрепва всичко, от стратегията до тактиката, което е необходимо да се знае през цялата служба, с което се утвърждава концепцията за всеобхватна централизация и контрол. Никога не е задаван въпрос на овластените да тълкуват „доктрината“, нито коментирано дали може да има недостатъци. Характеристиките ѝ са не философски, а по-скоро теологически по същността си, но са закрепени със силата на специален закон, който не се съобразява с риска за живота на човека. (напр. Молдова)³¹. През септември 2015 г. украинското правителство прие нова версия на своята военна доктрина³² с оглед да се подобрят способностите за военен отговор на руска агресия, въпреки прилаганите усилия за реформиране на отбранителните институции в съответствие със западните отбранителни и военни норми.

Неясни институционални функции/отговорности

Пряко свързано с въпроса за липсата на политическа рамка са неяснотите в институционалните функции и отговорности, често резултат на противоречивости в законодателството. Остротата на проблема варира значително по страни, но тъй като понятия като „функции и отговорности“ и „мисии и задачи“ често са дискуссионни, произтичащите от тях основни възгледи, напр. за командната структура, са все още неизяснени и без тенденция към дефиниране. Така например, Дарчиашвили сочи противоречивия характер на политическите документи и законодателството, свързаните с грузинската отбрана и сигурност в такива критични области като: кой има правомощия да обяви извънредно положение (с или без парламентарно одобрение); основни мисии и задачи на въоръжените сили; или за наличието на необходимата правна рамка за координиране на дейностите между Министерството на отбраната и Генералния щаб.³³ Колкото и абсурдно да изглежда, независимо от традициите в гражданското право, налице са неяснота и голяма бъркотия не само във функциите и отговорностите на всички министерства, но и в рамките на самите отбранителни ведомства. Практиката, или може би е по-правилно да се каже „културата“, на координация и изграждане на консенсус, варира от неразвита до отсъстваща, което само потвърждава наложителността да се дефинират ясно институционалните функции и отговорности. Без съмнение

---

³¹ See Trevor Waters, “The Republic of Moldova: Armed Forces and Military Doctrine,” *Journal of Slavic Military Studies* Volume 11, No. 2, 1998, pp. 88-89.

³² Ukraine, Ministry of Defense, “Ukraine’s Military Doctrine,” Kyiv, approved by the President of Ukraine, No. 555/2015, 24 September 2015.

³³ David Darchiashvili, *Security Sector Reform in Georgia, 2004-2007*, Tbilisi, Caucasus Institute for Peace, Democracy, and Development, 2008, стр. 61.

подобно начинание има допълнителен смисъл, като се има предвид, че повечето страни в региона, когато става въпрос за военновременно положение, имат паравоенни сили, на които се възлагат както правоохранителни, така и отбранителни задачи. В повечето от тези страни далеч невинаги е достатъчно ясно, как тези сили биха действали в условията на международна криза. Неяснотите по грузинските правителствени действия в руско-грузинската война от 2008 г.³⁴, отговорът на руските власти при заложническата криза в Беслан през септември 2004 г.³⁵, както и липсата на последователен украински отговор на руската инвазия в Крим и подкрепата на въоръжените сепаратисти в източната част на Украйна през 2014 г. са смразяващо показателни примери. От традиционната гледна точка на Запада, виждането, че всяка отделна роля може да бъде отговорност само на една организация, а останалите да са поддържащи, както и основното разбиране на концепцията за ескалация, се приемат много бавно. И накрая, концепцията за „делегиране на правомощия“, съгласно която, чрез официално структурирани, тествани и валидирани процедури, по време на криза се предоставя ръководството на органите и структурите по компетентност, си остава дълбоко непозната както за националната отбрана, така и за ефективността на реакцията при национални бедствия³⁶.

Неадекватно управление и развитие на въоръжените сили

Основните, градивни западни концептуални елементи за управлението и развитие на въоръжените сили остават чужди за региона на Централна и Източна Европа. По правило те или са въведени формално, или просто се намират на най-базисно, зародишно, ниво. Най-просто казано, управлението на въоръжените сили се определя като дейност, осъществявана от отбранителното ведомство, с цел активно да поддържа необходимите способности и определените стандарти за функциониране. С изключение на Полша, Словения и Румъния, министерствата на отбраната и генералните щабове в региона изглежда не са наясно с основната необходимост за ежедневно и систематично управление на въоръжените сили в тяхната цялостност. Тъй като изискването за *системно управление* на въоръжените сили до голяма степен е игнорирано, не е чудно, че също толкова е изостанало и *развитието* им, което логично следва да се основава на непрекъснат преглед за съответствие на техните текущи способности с изискванията на правителствените програми. Следователно, липсата на достъпни програми за възлагане на обществени поръчки не трябва да се приписва само и единствено на ефектите от

---

³⁴ Виж Ariel Cohen and Robert Hamilton, “The Russian Military and the Georgian War: Lessons and Implications,” Carlisle Barracks, PA, Strategic Studies Institute, Юни 2011.

³⁵ Timothy Phillips, *Beslan: The Tragedy of School No.1*, London, Granta, 2008.

³⁶ Бел. ред. Показателен пример в това отношение е управлението при кризата на гара Хитрино през м. декември 2016 г. , възникнала в резултат на взрив на цистерни.

финансовата криза през 2008 г., а по-скоро тя разкрива пропуските в тези отбранителни институции, които продължават да прахосват ценни и ограничени финанси за остарели оръжия и излишна инфраструктура (напр. за образователни институции)³⁷.

„Способности“

Липсата на концепции за управлението и за развитието на въоръжените сили е пряко свързана с това, че в региона концептуалното мислене за отбрана остава до голяма степен тясно свързано с унаследените понятия „системи“ и „платформи“, противопоставяни на „способности“.³⁸ Платформите и системите се разглеждат като нещо отделно, концептуално откъснато от интегрираните обучение и логистика, или от всичко необходимо, за да се постигне синергия с други системи като се получи измерим ефект, т.е. способности. Като основен елемент на планирането, способностите си остават почти неразбрани в повечето унаследени отбранителни институции, което не на последно място е свързано и с липсата в много славянски езици на съдържателен аналог на “capability”. Освен това, поради твърде малкия брой отбранителни поръчки и доставки от западни компании, следствие от липсата на съобразен с политиките процес на планиране и развитие на силите, дори самият опит на доставки с последваща поддръжка на западни основни способности, предстои да стане „опит от първа ръка” за много от тези отбранителни институции. Държавите, придобили критична маса западно оборудване (напр. Полша с F-16sC / D Block 52s, FFG-7 фрегати, тип 209 подводници, и основните бойни танкове „Леопард”), изпитаха дълбок шок, последиците от който все още се преодолява от отбранителните им институции. Полша, например, въведе на въоръжение F-16 през 2006 г., но самолетите започнаха да функционират едва през 2012 г.³⁹, като са въведени за оперативно развързване едва през юли 2016-а, цели 10 години след придобиването им⁴⁰. Ясно е, че полските служители в областта на отбраната са се мъчили да разберат как най-добре да се използват тези многоцелеви

---

³⁷ Бел. ред. Проблемът е по-дълбок и е свързан с цялостната организация на държавното управление, при която организациите, които разчитат изключително на бюджетните субсидии се възприемат като основен източник за издръжка, не само на партийните кадри, но и на самите партии. Проблемът се усложнява, когато имаме коалиционни формати и всяка партия получава парче от публичната „баница“ или „пица“. За да се увеличат приходите в партийните каси се прилага изпитаното правило, купувачия да влиза на преговорите с по-високата от предварително известната цена. Този механизъм най-лесно работи когато се придобиват техника и въоръжение, които нямат пазарна стойност, но имат производствена цена.

³⁸ Това е понятие, което е често бъркано с „капацитет“ или „потенциал“

³⁹ Lukas Dycka and Miroslav Mares, “The Development and Future of Fighter Planes Acquisition in Countries of the Visegrad Group,” *Journal of Slavic Military Studies*, Volume 25, No. 4, 2012, стр. 544-546; 555.

⁴⁰ Remigiusz Wilk, “Polish F-16s Deployed for First Time Ever Combat Operation,” *IHS Jane’s 260*, 7 Юли 2016, <http://www.janes.com/article/62046/polish-f-16s-deployed-for-first-ever-combat-operation>

изтребители, използвайки западните виждания, за което свидетелства фактът, че от 5 участия на полските ВВС в подкрепа на операцията на НАТО Baltic Air Policing, нито едно не е осъществено с F-16, а с МиГ-29⁴¹, въпреки че експлоатацията на последните е по-скъпа.⁴²

Слаби цивилни кадри в областта на отбраната

С едно изключение, което си струва да се отбележи (Щабове за териториална отбрана на Югославската република), комунистическите въоръжени сили просто нямаха граждански експерти и длъжностни лица по отбраната. Институциите на отбраната бяха изцяло военизирани, поради отсъствието на осезаема потребност от цивилни „отбранителни“ (в противовес на военните) експерти, които да осигуряват приемственост в политиката и да действат като връзка между висши политически лица и въоръжените сили. Изборът на демократични правителства в тези страни бързо промени гражданско-военните отношения и тази липса бързо се запълни чрез назначаване в министерствата на отбраната на офицери на военна служба, на пенсионирани военнослужещи или на неопитни цивилни. В много страни, пенсионирани и офицери на активна служба са били и продължават да бъдат масово назначавани в министерствата на отбраната, независимо, че имат твърде слабо разбиране за модерната демократична концепция на гражданско-военните отношения, като по този начин предпоставят концептуалното осакатяване на развитието на цивилните кадри в областта на отбраната от унаследените понятия и правила. Резултат от този недостиг в качеството и количеството на цивилна експертиза е продължаването на военната ориентация на отбранителната институция, която е едва започнала да намалява и то не във всички страни.⁴³ Всъщност, може да се направи по-силният извод, че липсата на опитни цивилни кадри в областта на отбраната, освен всичко, възпрепятства развитието на политическите възгледи за отбраната⁴⁴.

Привидните сходства.

Предизвикателствата, породени от езиковите различия са последният елемент на разделението, което продължава да пречи за по-доброто взаимно

---

⁴¹ “15 Years in NATO,” Warsaw, Ministry of National Defense Republic of Poland, 2014, стр. 16.

⁴² Barre R. Sequin, “Why did Poland Choose the F-16s?”, *Occasional Papers Series* No. 11, Garmisch-Partenkirchen, George C. Marshall Center, Юни 2007, стр. 11.

⁴³ Това е шеговито разказано за Унгария от Pál Dunay in “The Half-Hearted Transformation of the Hungarian Military,” in *Civil-Military Relations in Post-Communist Europe*, стр. 21.

⁴⁴ Бел. ред. Проблемът е още по-дълбок. Унаследените и нереструктурирани военнообразователни институции подготвят доста голямо количество студенти (граждански лица, част от които са експерти и/или заемат ръководни постове в политически партии), но тяхната подготовка по никакъв начин не допринася за разрешаването на проблема с концептуалните различия в разбиранията по темата „отбрана и въоръжени сили“, а от там и развитието на политическите възгледи.

разбиране между западното и унаследеното мислене. Отчитаме различията при интерпретацията на понятията и възгледите, които от време на време са очевидни, но много по-малко разбираеми са езиковите пречки пред постигането на по-голяма оперативна съвместимост на интелектуално ниво. Отчитайки наличието на терминологични речници, разкриващи концептуалното значение, възприемането на истинското значение на западните военни понятия е голямо предизвикателство, особено когато в езиците на партньорите или няма дума, която да е съдържателен аналог, или понятието е просто непознато, усложнявано от наличие на *подвеждащи сходни понятия*.⁴⁵ Последните, както се вижда в случая на „политика” и „доктрина”, са по същество вездесъщи в дискусии и комуникации между западните и унаследените институции и рядко биват отстранявани. Дори и основни дефиниции (т.е., батальони, военни кораби и бойни самолети) представляват предизвикателство. Така например, в повечето посткомунистически отбранителни институции, тези термини имат различна, в сравнение със западната, съдържателна натовареност. Например, на Запад „пехотен батальон“ се състои от +/- 600 войници и офицери, преминали през пълен курс на индивидуално, колективно и лидерско обучение, които разполагат с достатъчно гориво и боеприпаси, ежегоден тренировъчен цикъл, тренировъчна програма и т.н., като всичко това изгражда навици за взаимодействие с формиранията за бойната поддръжка и осигуряване. Липсата на дори един от тези елементи е основание да се счита, способността на батальона за развързване и действие е намалена. В разбиранята на все още твърде много служители от унаследените институции, пехотен батальон може да се състои от само от 20% от щатния му състав, с малко проведена, или никаква, съвместна подготовка, като ученията „по сценарий“ може да са епизодични и със съвсем малко включване на формиранията за бойна поддръжка и осигуряване. Съгласно западното разбиране, един пехотен батальон се нуждае от тези допълващи компоненти, за да бъде квалифициран като „способен“, докато в унаследената среда определеното от старшия началник е „истина от последна инстанция” .

---

⁴⁵ Сукупова говори за предизвикателството, пред което са изправени при транслирането на превода на документи от английски на чешки език. „Документи написани на чешки са пълни с английска военна фразеология, и когато се провери в речниците по приложна лингвистика, се оказва че използваните термини не съответства с очакваният смисъл на чешки. Нещо повече, английски фрази са приети за официални едновременно в американски, британски и НАТО-ски военни речници и много често се бъркат при използването им в един и същи документ. Освен това много чехи от сектор сигурност говорят английски добре и идват с много по-различен образователен ценз в сравнение с техните западноевропейски колеги и семантичната оперативна съвместимост се превръща в проблем, когато се анализира всеки текст. Може би най-поразително доказателство за това е чешкият термин „schopnosti NEC“, което буквално се превежда като „възможности на мрежата за възможности“. Kristina Soukupova, “The Influence of Civil-Military Relations on the Implementation of Network Enabled Capabilities as a Transformation Driver and Security Sector Consolidation Catalyst in the Czech Republic,” Ph.D. dissertation, London, King’s College London, March 2010, p. 7.

ЗАЩО ПРОДЪЛЖАВА ДА ИМА КОНЦЕПТУАЛНИ РАЗЛИЧИЯ

Въпреки очевидността, че наследените отбранителни институции се борят да преодолеят своето комунистическо наследство, обяснението за това защо концепциите от отминалите времена продължават да битуват в целия регион, въпреки привидното приемане на западните демократични норми и ценности, е в две направления. Първото е свързано със същностната противоположност между западните и комунистическите възгледи за отбраната и военните концепции. Второто е следствие от факта, че западната политика за предоставяне на консултантска помощ продължава да подценява предизвикателството пред трансформирането на отбранителните институции, следствие от неразбирането на много важната роля, която играе културата.

По отношение на първия аспект – Западът, вместо да стъпи върху професионалната военна честност, в развитието на отношенията с комунистическите въоръжени сили, направи фундаменталната грешка като прие, че най-доброто средство за ангажиране на бившите си врагове е чрез използването на военна дипломация. Така, вместо да бъде целенасочено изработвана конкретна политика за конкретните условия, която да подпомогне извършването на необходимите болезнени реформи за преход към отбранителни институции в условията на демокрация, бе предприета стратегия на „изграждане на взаимоотношения“, съмнително основана на принципи като взаимно уважение и равенство. В основата на този въпрос, подходът на Запада (може би дори не целенасочено), бе основан на далновидно описаното от Клеменсен и Улрих погрешно предположение за сходство в разбиранията за военния професионализъм.⁴⁶ Комунистическото управление се базира на лоялността, а управлението в западните демокрации (ако се абстрахираме от някои изключения) е основано на заслуги. Очевидно е, че професионализмът в двата случая се основава на различен набор от ценности, ограничаващи двата свята до общуване с привидно сродни понятия, които подвеждат. Поради това, основния подход за предоставяне на консултантска помощ се основаваше на разбирането, че с минимални корекции⁴⁷, програмите за сътрудничество в сигурността са подходящи за осигуряване на реформата. Следвайки тази логика, на западните въоръжени сили обхватно бе делегирана водеща роля в определянето на изискванията при

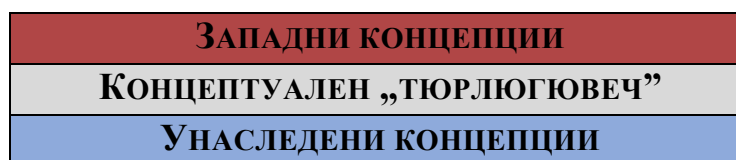
⁴⁶ Michael H. Clemmesen, “Integration of New Alliance Members: The Intellectual-Cultural Dimension,” *Defense Analysis*, Volume 15, Number 3, December 1999, p. 261-272; and, Marybeth Peterson Ulrich, *Democratizing Communist Militaries: The Case of the Czech and Russian Armed Forces*, Ann Arbor, The University of Michigan Press, 2000; виж конкретно стр. 108-153.

⁴⁷ Например, Expanded-International Military Education and Training. виж Andrew Cottey and Anthony Forster, “Reshaping Defence Diplomacy: New Roles for Military Cooperation and Assistance,” *Adelphi Paper* 365, London, The International Institute for Strategic Studies, 2004, стр. 9-10.

предоставянето на помощта. Поради това не трябва да бъдем изненадани, че тези институции определят проблема като военно-технически (и не като политически- и културно-зависим), подхождайки с тренировки, по-специално на тактическо ниво. Тази институционална реформа включва едновременно *деструкция на институциите* и признаването на унаследените реалности от политическо естество, което до голяма степен се проблемът се избягва.

Като цяло, западните представители много подценяват дълбочината и пагубността на вкоренените комунистически идеи. Също толкова продължително се подценява и фактът, че Западните и унаследените понятия са противоположни по същността си, т.е. по принцип те не могат да постигнат съвместна, обща, функционалност, естествено и да съществуват в една организация. Затова в унаследените институции могат да бъдат открити множество западни възгледи, модели и процеси, които в действителност са само формално приети. При внимателен прочит става ясно, че тези западни „подаръци“ са „закачени“ (като стикери, етикети или банери) на върха на унаследените концепции. Но тъй като те са противоположни, резултатът е влошаване на способността, както на унаследените, така и на Западно ориентираните, отбранителни институции да функционират ефективно. Така се стига до появата на „концептуален тюрлюгювеч“ (вж. фиг. 1). Представителен пример за това състояние е налице в опита на сръбското Министерство на отбраната да въведе програмно бюджетиране чрез интегриране на метода в унаследената система за финансово управление като все още се очаква то да започне да функционира както е предвидено.⁴⁸

Фиг. 1. Концептуалният „тюрлюгювеч“

Влиянието на културата върху управлението никога не трябва да бъде подценявано, особено в контекста на нации, които дълго време са били доминирани и потискани от чужди сили и където, като основен механизъм за оцеляване, националните институции са развили висока степен на устойчивост на външни влияния. В конкретния случай на Централна и Източна Европа е видимо, че повечето от тези общества продължават борбата за преодоляването на доскорошният си исторически опит в комунизма, при който културата на недоверие е широко разпространена. Не е учудващо, че въпреки изминалите 25 години след

⁴⁸ Robert M. McNab, “Implementing Program Budgeting in the Serbian Ministry of Defense,” *Public Budgeting and Finance*, Volume 31, No. 2, лято 2011, стр. 216-230.

падането на комунизма, Бранко Миланович изчислява, че само 10 % от населението на тези страни има по-голям икономически просперитет, от този преди независимостта. Провалият се преход е довел до фрагментиране на политиката и неефективно управление.⁴⁹

До настоящият момент (2016 г.) са малко доказателствата, подкрепящи тезата, че дори днес западните ръководители и експерти трябва по-добре да разбират културните условия, които оказват въздействие върху отбраната в страните от Централна и Източна Европа, което би увеличило информираността на вземащите решения на Запад. Това е жалко, тъй като такова разбиране очевидно е необходимо. За илюстрация може да споменем Хеерт Хофстеде – един от многото експерти, разработили методи за изучаване както на между-, така и на вътре-културните различия⁵⁰. Той не е единственият, но дори краткият преглед на някои от данните в изследванията му, могат да се използват за илюстриране на *вариациите* на ключовите културни разбирания между западните държави и техните партньори в Централна и Източна Европа. Безспорно, страните в този регион не трябва да се разглеждат като хомогенно цяло, но вариациите дават възможност именно за по-информирано и разнообразно разбиране на ключовите културни възприятия. Колкото и непълни да се данните на Хофстеде, прегледът им (в Прил. А) разкрива някои полезни прозрения за полярното разминаване между западните и източните културни норми (данните за САЩ са с цел сравнение). Сравнението дори между само две културни променливи – „властово разстояние“⁵¹ и „избягване на несигурността“⁵² дава много ясна представа.

Първо, ако някои западни общества (например, англосаксонските и скандинавските държави) могат да се посочат като пример за ниска степен на властово разстояние, тези на Изток (особено след ерата на комунизма) обратно – са по правило пример за висока степен на властовото разстояние (напр. България, Полша, Румъния и Словакия). В подкрепа на тази теза, в Словакия, където

---

⁴⁹ Миланович е икономист в The City University of New York. Неговият блог (<http://glineq.blogspot.com/>) is cited by David Brooks, “The Legacy of Fear,” *The New York Times*, 10 November 2015.

⁵⁰ Geert Hofstede, *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations across Nations*, 2nd Edition, Thousand Oaks, CA, Sage Publications, 2001, *passim*; and, Geert Hofstede, Gert Jan Hofstede, Michael Minkov, *Cultures and Organizations: Software of the Mind*, 3rd Edition, New York, McGraw-Hill, 2010, *passim*. (бел. ред. Английското издание на книгата от 1991 год. е преведено и публикувано на български език: Хеерт Хофстеде „Култури и организации: Софтуер на ума“; „Класика и стил“, С. 2001 г. Третото издание на книгата не е преведено на български език.)

⁵¹ Степента, в която по-слабите членове на една култура, приемат и очакват, неравенство на разпределение на властта. (бел. ред. Вж. Хеерт Хофстеде „Култури и организации: Софтуер на ума“; „Класика и стил“, С. 2001 г. Глава 2 „По равни от други“ стр. 30 – 65.)

⁵² Степента, в която член на културата приема, или отхвърля, несигурност. (бел. ред. Вж. Хеерт Хофстеде „Култури и организации: Софтуер на ума“; „Класика и стил“, С. 2001 г. Глава 5 „Различното е опасно“ стр.151 -193)

властовото разстояние се оценява с най-високите 100, в доклад на Словашки мозъчен тръст се защитава необходимостта от *редовни* консултации между Президента и Началника на отбраната, както и с колегиума на министъра на отбраната, за да се даде възможност за вземането на по-информирани решения.⁵³ С други думи, властта остава централизирана в горната част на организацията и делегирането на права е рядко разрешавано, но от културна гледна точка това не се разглежда като проблем. Това има пряка приложимост в отбранителните институции в редица отношения. Западният подход към мисията, управлението и процеса на вземане на решения от военните (твърдата основа, върху която се основават либералните демократични военни концепции и виждания) са неразбираеми за офицерите и войниците в унаследените армии в рамките на техния национален контекст. Освен това, много слабо развитите, понякога – въобще липсващите, практики за „управление на силите“ могат да бъдат обяснени с факта, че това управление изисква непрекъснат институционален *диалог* с тактическите формирования, точно отчитане на проблемите и предложенията за решение, като истината за състоянието на силите трябва да се казва ясно. На последно място, при културите с голямо властово разстояние само чрез най-внимателно подбрани програми за консултантска помощ могат да се предлагат концепции, чрез които се делегират правомощия, като например в институцията на сержантския/старшинския състав.

Второ, друга много подходяща културна характеристика, която Хофстеде отбелязва е „избягването на несигурността”. Култури с висока степен на тази норма са България, трите балтийски държави и Чехия. При тях, поради страх от загуба на статус и развитие в рамките на обществото, индивидите се самоограничават като се сблъскат с предизвикателства извън обществената норма. Поради това, подходът за решаване на проблеми по собствена инициатива, който се подразбира в западните въоръжени сили, трудно може да бъде насърчаван поради страха от неизвестни последици, идващи „отгоре“.

Целта на анализа на тези данни не е да се направят радикални или обширни обобщения, които да важат за всички случаи. По-скоро става дума за това, че данните показват някои значими обществени и културни различия между Западните и Централно- и Източноевропейските култури, които превръщат възприемането на западните концепции за отбрана в сериозно предизвикателство. Когато данните установяват ясни различия, е необходимо по-задълбочено разбиране за културата на всяка отделна страна. Трябва да е ясно, че успешното преминаване от унаследените въоръжени сили към основополагащите принципи на западните възгледи и концепции ще бъде значително улеснено чрез пълното

---

⁵³ Jaroslav Nad', Marian Majer, and Milan Šuplata, *75 Solutions for Slovakia's Defence*, Bratislava, Central European Policy Institute, ca. 2015, стр. 2.

разбиране на това как да бъдат преодоленни, или може би – интегрирани, тези културни особености.

Има немалко литература по различни теми, които са пряко свързани с осигуряването на по-добро културно възприемане на разпространението на военните иновации, да не говорим за полезните виждания, които могат да се извлекат от проучванията на стратегическата култура.⁵⁴ Един наскоро публикуван труд представя систематично серия казуси, за установяване на условията, при които могат да се предават военните иновации. Накратко, авторите се обединяват около мнението, че „Процесът на разпространяване е много по-малко детерминиран и много по-уязвим към местните условия, отколкото системният подход предполага.“ Организационните изследвания също така показват, че приемането и прилагането на чужди модели е предизвикателство.⁵⁵ Историческите изследвания не предлагат ясно обяснение защо разпространението на военните иновации и технологии е била успешна в някои страни и периоди (напр. в епохата Мейджи в Япония), а неуспешна в други (напр. в Османската империя през XIX в.). „Тези загадки демонстрират условия характер на процеса на разпространение и изваждат на преден план необходимостта от търсене на фактори, които обясняват огромния спектър от реакции при иновациите в различните общества, организации, култури, контексти и исторически епохи.“⁵⁶ Критично Голдман и Елиасън казват:

*„Съгласуваните усилия за разширяване и задълбочаване на „интелектуалната оперативна съвместимост“ в рамките на НАТО и други институции на нарастващата демократична общност за сигурност, въпреки че са от полза, може да изискват намиране на обща основа както в културно, така и в политическо и военно отношение.“*⁵⁷

Ще завършим раздела като подкрепим тезата, че западните усилия да бъдат осъзнати и преодоленни противоположната същност и устойчивостта на унаследените от комунистическото минало вредни концепции, възгледи за планирането на отбраната и логиката на функциониране на тези институции, ще успеят само след като проблемът бъде дефиниран по различен от досегашния начин. Само на базата на едно такова по-добро разбиране, правителствата в региона

---

⁵⁴ Мястото не позволява разглеждането на тази важна област, макар и да се отнася до темата на това есе. За значението на стратегическите култури в Централна и Източна Европа (макар и с някои изключения) виж Heiko Biehl, Bastian Giegerich, and Alexandra Jonas, eds., *Strategic Cultures in Europe: Security and Defence Policies across the Continent*, in *Schriftenreihe des Zentrums für Militärgeschichte und Sozialwissenschaften der Bundeswehr*, Volume 13, Wiesbaden, Springer VS, 2013.

⁵⁵ Emily Goldman and Leslie Eliassen, eds., *Adaptive Enemies, Reluctant Friends: The Impact of Diffusion on Military Practice*, Stanford, Stanford University Press, 2003, стр. 8.

⁵⁶ Виж Virginia Aksan, *Ottoman Wars, 1700-1870: An Empire Besieged*, New York, Longman Publishing Group, 2007.

⁵⁷ Goldman and Eliassen, eds., *Adaptive Enemies, Reluctant Friends*, 2003, стр. 391.

могат да бъдат подтикнати да вземат решения, с които ефективно да заменят унаследените комунистически възприятия с нюансирано разбиране на либералните демократични концепции за управление на отбраната. В допълнение, много е важно всички страни-членки на НАТО да променят своите политики, възгледи, концепции, стратегии, програми, и институционална логика, когато проектират и управляват проекти за реформи на партньорски/съюзнически институции в отбраната. Това е от съществено значение, тъй като опитът от последните 25 години показва, че съществуващите западни политики не са сработили особено добре. Това също така предполага, че нов подход трудно би бил приложим за целия процес на трансформация, който е в основата на НАТО като организация, както и на управлението на промяната в областта на отбраната във всяка една от страните-членки.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Независимо от инвестирането на значителни ресурси и политически капитал от страна на западните правителствата, трансформацията на отбранителни институции в посткомунистическите държави все още е на ниво „работен процес“. Дори и след почти четвърт век, резултатите от неравномерното развитие на реформата в сектора не бе в състояние да предотврати нарастващата нефункционалност и недостатъчната ефективност на отбранителните институции на държавите от региона от най-лошия пример (по собствено официално признание на Словакия) до най-добрия (Полша, Словения и Румъния).

Продължаващото присъствие на отбранителни платформи и системи съветско производство, които все още са на въоръжение в армиите на тези държави, в съчетание с тяхната неспособност да се освободят от унаследените концепции, допускания и, разбира се – от институционалната логика, доведе до изразена в различна степен липса на кохерентност на способностите. Това есе сочи, че причините за неспособността да се приемат западните отбранителни и военни концепции, се коренят в неуспеха както на западни, така и на и източните, чиновници да осъзнаят доминиращата роля, която продължава да играят унаследените разбирания, които дълбоко са се вкоренили в отбранителни институции на посткомунистическите държави.

Макар и непълен, списъкът на концепциите, които продължават да доминират при функционирането на тези организации са: централизацията при вземането на решения; липсата на критично мислене; алгоритмичен подход при решаване на проблемите; изостанало отбранителното планиране; рестриктивно тълкуване на „гражданското право“; липсата на политически рамки; неясни институционални функции и отговорности; неадекватно управление/развитие на силите; затруднения при определяне на резултатността от дейността в сектора

„отбрана“ в смисъла на отбранителни способности, неподготвени цивилни кадри в отбраната и привидните сходства.

Въпреки инвестирането на значителни ресурси и политически капитал от страна на западните държави в някои високопоставени служители от Източна Европа, унаследените комунистически военни концепции продължават да са „интелектуалният софтуер“ в работата на отбранителните институции. Ако високопоставените служители и политици от Източна Европа трябва да бъдат укорявани, че не са провеждали последователна политика за изкореняване на унаследените концепции, за да се постигне целта – смяна в начина на оперативното мислене на тези организации, на същата критика трябва да бъдат подложени и представителите на западния свят. Нациите-донори почти не полагат усилия да оптимизират политиката си. Същото се отнася и за признаването, вкл. от Международния секретариат на НАТО и съюзните командвания, на продължаващото широко разпространение на комунистическите концепции и на необходимостта от разработването на методи за по-значима ангажираност, която ако не да доведе до пълно преодоляване, то поне да контролира пречките пред тези държави да приемат западните отбранителни и военни концепции. Това следва да бъде предпочитаният метод на консултиране и оказване на помощ за разглежданите отбранителни институции, което да прекрати простото окуражаване да се „прикачват“ нови концепции върху унаследените.

Нека не се заблуждаваме относно необходимостта, че западните и особено – източните, високопоставени служители и политици трябва бързо да достигнат до разбирането, че двете военни концепции – демократичните и унаследените комунистически, са противоположни по своята същност. Налице е неотложна необходимост за развитието на съобразени със страните и културите методи и средства, които да подпомогнат тези държави систематично да идентифицират унаследените комунистически концепции, да създадат политики за изваждането им от институционална употреба, и да адаптират западните концепции съобразно особеностите на условията и потребностите им, като по този начин преодолеят възпроизвеждането на нов концептуален тюрлюгювеч. Алберт Айнщайн далновидно е казал, че лудостта е в това, непрекъснато да се повтаря едно и също действие и да се очаква различен резултат. Ако западните представителите не признаят дълбочината на съществуващия проблем в държавите от Източна Европа, те ще са опасно близо да покрият посочената диагноза.

ЗАЩО РЕФОРМАТА В ЕВРОПЕЙСКИТЕ ПОСТКОМУНИСТИЧЕСКИ
ОТБРАНИТЕЛНИ ИНСТИТУЦИИ Е ПОДЛОЖЕНА НА ИЗПИТАНИЕ?
ЗА РОЛЯТА НА КОНЦЕПТУАЛНИЯ СБЛЪСЪК.

Автор Томас Дюрел Янг

WHY IS DEFENSE REFORM IN EUROPEAN POST-COMMUNIST
DEFENSE INSTITUTIONS SO CHALLENGING?
THE ROLE OF DUELING CONCEPTS.

Autor Dr Thomas-Durell Young

Редактор Илия Налбантов

Преводачи Виолина Кехайова, Илия Налбантов

Редакцията изказва благодарност на д-р Милко Василев, за оказаната консултантска помощ.

©Електронно издание на списание „Преглед на сигурността и реформа в сектора за сигурност“ на „Джордж Маршал – България“

ISSN 1314-5754